

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΩΝ
ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΑΝΚΑΘΙΣΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΩΝ
ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΑΝΚΑΘΙΣΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1952

Ε.Υ.Δ. Π.Ε. Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

γων και τους αναγκάζει να κατοφεύγουν για λόγους βιοποριστικούς στα ανεκδιήγητα ταγκά και τα σαχλά τραγούδια που γεμίζουν τις προθήκες των μουσικών οίκων; Η συναυλία της Κρατικής Ορχήστρας μας έδωσε μιάν έλπιδοφόρα απάντηση με τα δυο συμφωνικά έργα που παρουσίασε δυο νέων συνθετών, του Γ. Σισιλιάνου και του Μίμη Θεοδωράκη. Και τα δυο έργα φανερώουν πως οι νεαροί αυτοί μουσουργοί έχουν κάτι δικό τους να μάς πουν και ξέρουν πως να το πουν και να μάς κάνουν να τους προσέξουμε. Η «Αποκάλυψη της Πέμπτης Σφραγίδας» του Γ. Σισιλιάνου, μιá εισαγωγή έμπνευσενη από τον όμώνυμο πίνακα του Θεοτοκόπουλου, αποδίδει το μυστικισμό και το πάθος που διαπνέει το καταπληκτικό αυτό έργο με μιá μουσική αύστηρή, λιτή, άσκητική μπορούμε να πούμε, αλλά πόσο εκφραστική. Ο Σισιλιάνος, μαθητής του κ. Γ. Σκλάβου, φοιτά τώρα στη Ρώμη, όπου έγινε δεκτός στο Ωδείο ανάμεσα σε 150 υποψηφίους από τους οποίους προκρίθηκαν οι πέντε. Είναι φανερό πως έχει ξεχωριστή μουσική ιδιοφυία, έντονο προσωπικό ύφος και πνευματική καλλιέργεια. Έχουμε δικαίωμα να περιμένουμε πολλά από το νέο αυτό μουσουργό.

Ένας άλλος νεαρός συνθέτης, ο Μίμης Θεοδωράκης, μάς ήταν γνωστός από ένα συμφωνικό του έργο που παίχτηκε στα 1950 από την Κρατική Ορχήστρα, «Το πανηγύρι της Άσθ Γωνιάς».

Η σύνθεση που ακούσαμε στην τελευταία συναυλία, «Έλεγείο και Θρήνος», τον δείχνει ώριμότερο, πιο προσωπικό, με πολλή αντίληψη ρυθμική και ζωντάνια στην ένορχήστρωση. Η φόρμα είναι τώρα κατασταλαγμένη, με λογικές αναλογίες. Ο κ. Φιλ. Οικονομίδης μπορεί να είναι περήφανος για το μαθητή του.

Και οι νέες καλλιτέχνιδες του τραγουδιού Δδα Φέμπη Νικολαΐδου και ή Κα Άννα Καραντοΐνια έδειξαν πως έχουν βάσεις καλές, ώραιες φωνές και μουσική αντίληψη. Η Κα Στεφανίτση-Δούβαρη είναι μιá καλή πιανίστα, με στέρεη τεχνική, όπως φάνηκε στο κοντσέρτο του Γκρήγκ.

Γενικά ή συναυλία έδειξε πόσο σοβαρή είναι ή μουσική διδασκαλία στα Ωδεία μας και πως δε λείπουν τα ταλέντα στον τόπο μας. Ο κ. Οικονομίδης διεύθυνε με έξαιρετική στοργή τη συναυλία αυτή με τους νέους καλλιτέχνες.

Μιá πολύ ενδιαφέρουσα συναυλία δόθηκε στον «Παρνασσό» στις 14 Μαΐου. Οι κυρίες Δ. Μαζαράκη και Μ. Πακωτάρη έπαιξαν διάφορα κομμάτια 16ου και 17ου αιώνα για δυο φλάουτα ντόλτσε με συνοδεία πιάνου από τον κ. Γ. Κουντούρη. Η μουσική αυτή των Έλισαβετιανών είναι γοητευτική με την αφέλειά της, την άπλότητα και τη χάρη. Πλουσιότερη έπειτα του Φρεσκομπάλντι, του Χαϊντελ, του Τέλεμαν, των πριν και των σύγχρονων του Μπάχ. Και οι δυο καλλιτέχνιδες φάνηκαν πως αγαπούν το όργανό τους και κατέχουν την τε-

χνική του. Και ο κ. Κουντούρης έκαμε ό,τι μπορούσε για να ταιριάζει την ήχητική του πιάνου στο κλαβεσέν, που θάπρεπε να συνοδεύει τα παλιά αυτά όργανα. Ός τόσο βρισκω πως αυτά τα φλάουτα, που ό γλυκός και μονόχρωμος ήχος τους μάς μεταφέρει σε βουκολικά τοπία, σε μιάν άτμόσφαιρα άρκαδική, ταιριάζουν περισσότερο μέσο σ' ένα πλαίσιο μπαλέτου, όπως τ' ακούσαμε σε χοροδράματα των σχολών χορού Κούλας Πράτσικα, Πόλης Ματέυ, Ραλλούς Μάνου, παρά σε μιάν αίθουσα συναυλιών, όπου στο τέλος καταντούν μονότονα. Άλλά παρατηρώ κάτι χαρακτηριστικό της εποχής μας. Η άνάγκη της φυγής από το τωρινό σπρώχνει άλλους προς τα παλιά, τα περασμένα, ζητούν να ξαναζωντανέψουν ξεπερασμένες μορφές, παλιούς χορούς, σουΐτες κι άλλα παρόμοια. Άλλοι πάλι άναζητούν με άγωνία κάτι καινούργιο, κάτι που να μ'ήνχει σχέση με ό,τι συνηθίσουμε ν' ακούμε, γκρεμίζουν οικοδομήματα αιώνων. Φυγή από το τώρα για κάποιο άόριστο μέλλον. Άπ' αυτό κάτι μπορεί να βγει. Όμως ή στροφή στα περασμένα μπορεί να γίνεται χωρίς να νεκρώνει το σήμερα. Να μ'ήν είμαστε τυφλοί μιμητές αλλά δημιουργοί ελικρινείς. Να πούμε αυτό που αισθανόμαστε με τα μέσα που έχουμε σήμερα στη διάθεσή μας. Άλλιώς θά είναι σά να θελήσουμε να φορέσουμε σήμερα στον 20όν αιώνα του ποδήλατου, του άεροπλάνου, κρινολίνα οι γυναικες, νταντελένιες τραχηλιές οι άντρες. Φυσικά αν παρνοιάζουμε ένα μπαλέτο με μενουέτα, γκαβότες κι άλλους παλιούς χορούς, όπως σε μιάν ώραία χορευτική επίδειξη της Κούλας Πράτσικα, θά ντύσουμε τους χορευτές με τα φορέματα του 18ου αιώνα και θά πρέπει να έχουμε μουσική με φλάουτα ντόλτσε, βιόλες και κλαβεσέν. Θά κάνουμε τότε ένα ώραίο ταξίδι στα περασμένα. Ίσαμε κει όμως. Κι άς μ'ή μάς παρασέρνει κάποιος σνομπισμός, κάποια μόδα.

ΑΥΡΑ Σ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Θ. Παπακωνσταντίνου: «Η Άνατομία της Έπαναστάσεως».

Για πολλούς λόγους, ό συγγραφέας της Άνατομίας της Έπαναστάσεως ήταν ό ένδεδειγμένος να καταπιαστεί με τη συγγραφή της ώραίας μελέτης του με την όποία πλουτίζει όχι μόνο την πολύ φτωχή έλληνική αλλά, όπως πιστεύουμε, και τη διεθνή πολιτική βιβλιογραφία. Η κοινωνιολογική του παιδεία, ή από τα νειάτα του έξοικειώσή του με το μεγάλο κοινωνικοπολιτικό κίνημα του αιώνα μας που στεγάζεται κάτω από τον τίτλο, «Μαρξισμός», ή ενεργός συμμετοχή του στην πολιτική ζωή της χώρας μας ως λαμπρού δημοσιολόγου και πολιτικού άρθρογράφου και ή από μέρους του σάν τέτοιου όχι άπλη παρακολούθηση αλλά βίωση του ματωμένου δράματος της χώρας μας, ενός δράματος που παίζεται ήδη δέκα και πλέον

χρόνια με επίκεντρο τὴ δυναμικὴ ἐπίθεση τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ κατὰ τῆς πατρίδας μας, εἶναι τόσο λόγοι ποῦ νομιμοποιοῦν τὸν συγγραφέα μας γιὰ τὸ χειρισμὸ ἐνὸς παρόμοιου θέματος. Καὶ ὁ χειρισμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ πετυχημένος.

Βεβαίαι, ἡ γύρω ἀπὸ τὸ πολιτικοπνευματικὸ φαινόμενο τοῦ Μαρξισμοῦ βιβλιογραφία εἶναι τεράστια, ἀλλὰ μελέτες ἀφιερωμένες ἀπὸ μὴ κομμουνιστὲς στρατευμένους στὴν «τεχνικὴ» τῆς ἐπαναστατικότητος τοῦ Μαρξισμοῦ, καμωμένες μάλιστα ἀπὸ μελετητὲς ποῦ παράλληλα μετὰ τὴ σ. γγραφὴ ζοῦν τίς διαφορὰς φάσεις τῆς τεχνικῆς αὐτῆς εἶναι, ὅσο τοῦλάχιστον γνωρίζουμε, πάρα πολὺ σπάνιες. Ὑπάρχουν πολλὰς βέβαια μελέτες ποῦ ἀφιερώνουν, ἐρευνώντας ἀλλὰ θέματα τοῦ Μαρξισμοῦ, καὶ ὀλόκληρα κεφάλαια ἀκόμη στὸ ζήτημα τῆς πολεμικῆς τακτικῆς, ἀλλὰ ὀλοκληρωτικῆ, σφαιρικῆ θὰ λέγαμε διερεύνηση τοῦ εἰδικοῦ θέματος σὰν αὐτὴν ποῦ παρουσιάζει μετὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Θ. Παπακωνστανταίου, εἶναι ζήτημα ἂν ὑπάρχει ἄλλη μία ἢ δύο, τρεῖς τὸ πολὺ. Ἄλλὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Θ. Παπακωνστανταίου εἶναι καὶ ἀπὸ μιὰ ἄλλη ἀποψη σημαντικὸ: Εἶναι ἡ in vivo καὶ ὄχι in vitro, γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε ὄρους τῶν χημικῶν, μελέτη τοῦ θέματος τῆς τεχνικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, δηλαδὴ τῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς τῆς πολιτικῆς ἐπαναστάσεως, ἀφοῦ ἡ πατρὶς μας εἶχε τὸ θλιβερὸ προνόμιον νὰ ζήσει καὶ νὰ πληρώσει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς τακτικῆς καὶ τῆς στρατηγικῆς τῆς μαρξιστικῆς ἐπαναστάσεως. Θὰ λέγαμε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο: Ἡ ἐργασία αὕτη, εἴτε τοῦτο βρῖσκεται στὶς προθέσεις τοῦ δημιουργοῦ τῆς, εἴτε ὄχι, ἀποτελεῖ καὶ μιὰ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας πραγματοποιημένη ὅμως ὄχι στὴ γαλήνια καὶ ἀπαλὴ ἀτιμωσφαιρα τοῦ σπουδαστηρίου ἀλλὰ μέσα στὸν πάταγο τῆς μάχης, μιὰς μάχης ποῦ ἔδωσε ἡ Δημοκρατία στὴ χώρα μας κατὰ τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ τῆς ἀκρας ἀριστερᾶς καὶ τὴν κέρδισε στὴ φάση τῶν δυναμικῶν ἀναμετρήσεων. Εὐχὴ ὅλων εἶναι νὰ τὴν κέρδισι καὶ στὴ φάση τῶν κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν μεταρρυθμίσεων γιὰ νὰ ξεριζωθεῖ τὸ κατ' ἐξοχίαν νεοελληνικὸ σύγχρονον φαινόμενο τῆς ἀντιθέσεως τῶν λίγων σαρδαναπάλων τοῦ μεγάλου πλοῦτου καὶ τῆς ἀπέραντης στρατιᾶς τῶν ἀποκλήρων.

* * *

Σὲ τρεῖς μεγάλες ἐνότητες διαρθρώνεται ἡ ὅλη τοῦ βιβλίου: Α'. Ἡ Παγκόσμιος Ἐπανάσταση. Β'. Ἡ Θεωρία καὶ Πρακτικὴ τῶν Ἐπαναστάσεων, καὶ Γ'. Ἡ Ἐπανάσταση εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ φάντασμα τοῦ 1848, οἱ φάσεις τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ἡ σταλινικὴ αὐτοκρατορία, Μπολσεβικισμὸς καὶ σοσιαλισμὸς, χαρακτηριστὸς τοῦ Μπολσεβικισμοῦ, εἶναι τὰ κεφάλαια τῆς πρώτης ἐνότητος. Ἰκανότητα πρὸς ἐντοπισμὸν, ἀνεσηκίνησος μέσου στὸν χώρον τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι, κρυστάλλινη διατύπωση πορισμάτων εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ ὄχι μόνον τῶν κεφαλαίων αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολοίπων τῶν δύο

ἐπομένων ἐνοτήτων. Ὁ κορμὸς ὅμως τοῦ ὅλου ἔργου, εἶναι, νομίζουμε, τὸ Β' μέρος. Θεωρία καὶ Πρακτικὴ τῶν Ἐπαναστάσεων.

Ὁ συγγραφέας μας χειρίζεται τὴ σχετικὴ διεθνή βιβλιογραφία μετὰ δικό του χέρι καὶ τὴν κατέχει κατὰ βάθος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ συμβολὴ τοῦ συγγραφέα δὲν εἶναι μικρὴ. Τὸ κεφάλαιον ἰδίως: Ὁ ἀνταρτικὸς τύπος ἐξεγέρσεως ἔχει πολλὴν ὑποδειγματικὴν ἀξίαν καὶ χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγὴ στὴν τρίτη καὶ τελευταία ἐνότητα: Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐνότητα αὕτη ἀποτελεῖ ἕνα πρώτης γραμμῆς ἱστορικὸ δοκουμεντὸ καὶ ὑπόδειγμα ἱστορικῆς διαπραγματεύσεως τῆς φοβερῶτερης δοκιμασίας ποῦ πέρασε ὁ νέος ἑλληνισμὸς μετὰ τὴν ἐξουδίαν τοῦ ἀπὸ τὴ νύχτα τῆς Τουρκοκρατίας. Μεθοδικὴ, ἐξακριβωμένη διαχείριση τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου, στενὴ λογικὴ καὶ διαισθητικὴ ἀλληλεξάρτησις αἰτίων καὶ αἰτιατῶν εἶναι τὰ προσόντα τῆς σχετικῆς ἐρευνας τοῦ συγγραφέα μας ποῦ δικαιολογοῦν τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς ὡς ὑποδειγματικῆς. Λεῖψμα τῶν προσόντων αὐτῶν ἐξαιρέτο εἶναι ἡ παράγραφος. «Διατὶ συνετρίβη ἡ ἀνταρσία» (σελ. 228 ἐπ. τοῦ βιβλίου): ἀποτελεῖ ἕνα φιλοσοφημένο πολιτικὸ ἔτασμον ἐπάνω στὸ ἱστορικὸ γίνεσθαι μιᾶς δεδομένης καταστάσεως: «... Τὸ δευτερον ἀποφασιστικὸν γεγονός» — μὰς λέει ὁ συγγραφέας στὴν παράγραφο αὕτη — «εἶναι ὅτι ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις εἰς καμμίαν φάσιν τῆς δὲν κατώρθωσε νὰ προσλάβῃ τὸν χαρακτῆρα πραγματικῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡρχισεν, ἀνεπτύχθη καὶ συνετρίβη ὡς μία ληστρικο-αιρετικὴ ἐπιχείρησις, πρακτορεύουσα ξένα συμφέροντα καὶ ἀποτυχοῦσα νὰ συγκινήσῃ ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς τὰ μεγάλα στρώματα τοῦ λαοῦ. Ἐγκέφαλος καὶ βραχίων τῆς ἦσαν τὰ μέλη τοῦ Κ. Κ. Ε. τὰ ὅποια μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς δεκεμβριανῆς ἐπαναστάσεως ἀνῆρχοντο εἰς 120.000. Ἄλλ' ἡ κοινωνικὴ σύνθεσις τῶν — ἡ ὁποία καθορίζει τὴν ἐπαναστατικὴν ποιότητά τους ἦτο ἀθλία, συμφώνως πρὸς τὰ κομμουνιστικὰ κριτήρια. Ἡ ἐργατικὴ τάξις μετὰ τὸν «ἡγεμονικὸν ρόλον» τῆς, ἀντιπροσωπεύετο κατὰ πολὺ μικρὸν ποσοστὸν. Ὁ ἐγκέφαλος τῆς ἐξεγέρσεως ἀπηρτίζετο ἀπὸ ἀνεπαγγέλτους καὶ σχιζοφρενεῖς πράκτορας, μὴ ἔχοντες καμμίαν ἐπαρῆν μετὰ τὸν τόπον αὐτόν. Τὸ νευρικὸν σύστημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ μηχανισμοῦ ἀτελελεῖτο ἀπὸ μικροστοῦς οἱ ὅποιοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τῆς φιλοδοξίας, τῆς διστακτικότητος, τοῦ ἀρρεβωμοῦ καὶ τῆς μικρᾶς ἀντοχῆς. Ἡ μάζα συνεκροτεῖτο ἀπὸ ἀγρότας ἐκ τῶν ὁποίων σημαντικὸν ποσοστὸν ἦσαν σλαυόφωνοι. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀγρόται δὲν ἠμποροῦν νὰ διαδραματίσουν βασικὸν ρόλον εἰς μίαν ἐπανάστασιν...». Ἄλλ' ἡ ὅλη παράγραφος αὕτη μαζὶ καὶ μετὰ τὴν ἐπόμενῃ: «Μερικὰ συμπεράσματα» ἀποτελεῖ καὶ κείμενον πολιτικῆς ψυχολογίας ἀπὸ τὰ καλύτερα στὸν τόπον μας.

Προβλέπουμε γρήγορῃ τὴν ἐξάντληση τῶν ἀντιτύπων τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ δοκιμίου, καὶ ἀξιολογώτερον ἕως τὴν ὥρα αὕτη στὸν τόπον μας καὶ γι' αὐτὸ θὰ ἠθέλαμε, ἐν ὄψει τῆς δευ-

τέρας εκδόσεώς του, να μᾶς ἐπιτρέψει ὁ συγγραφέας του να τοῦ θυμίσουμε, γιατί σίγουρα τίς ἔχει ὑπ' ὄψει του, μερικές ἀκόμα ἐργασίες τῶν ὁποίων τὰ πορίσματα θὰ ἐχρησιμοποιῶσε στή δεύτερη ἐκδοση τῆς «Ἀνατομίας». Ἡ βιβλιογραφία τῆς βέβαια εἶναι πλουσιώτατη, ἀλλά κάθε ἀνθρώπινο ἔργο εἶναι ἐπιδεκτικό — καί μάλιστα τὸ ἐπιστημονικό — ἀκόμη μεγαλύτερης τελειοποιήσεως, καί ἡ ἐθνική μας ἐξ ἄλλου φιλοτιμία μᾶς λέει πὼς τὸ καλύτερο βιβλίο γιὰ τὸ σημαντικότερο ἱστορικό γεγονός μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου παγκόσμιου πολέμου πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸ πού ἔχει τὰ περισσότερα δικαιώματα νὰ εἶναι, ἡ «Ἀνατομία τῆς Ἐπαναστάσεως» τοῦ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου.

Θὰ θυμίζαμε λοιπόν, 1) De Marx au Marxisme 1848-1948, εἶναι συλλογὴ μελετῶν ἀπὸ ἀφορμὴ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ κομμουνιστικοῦ μαγικέστου ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Robert Aron ἰδίως ἢ μελέτη τῆς συλλογῆς αὐτῆς, Arnaud Dandieu. Théorie de la Révolution marxiste 2) Schütuj. Der Sinnhafte Aufan der Sozialen Welt 1931, ὅπου ἡ διάκριση μεταξὺ λόγων καί ἐλατηρίων καί 3) Raymond Aron. Introduction à la Philosophie de l'Histoire, 8e édit. ὅπου συνοψίζονται ὅλα τὰ ἕως σήμερον πορίσματα τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας καί δίνονται ἐπὶ πλέον καινούριες προοπτικὲς μετὰ τὴ γόνιμη ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τοῦ Dilthey: «Ἐξηγοῦμε τὴ φύση καί νοιώθουμε τοὺς ἀνθρώπους», τῆς ἀρχῆς δηλαδὴ τοῦ Verstehen.

Ἐδῶ καί λίγον καιρὸ σὲ μιὰ μικρὴ μελέτη μας δημοσιευμένη στὴν ἐπιθεώρηση. «Τὰ Ἑλληνικά Χρονικά» μετὰ τὸν τίτλο: «Ἡ Φυσιολογία τῆς Πολιτικῆς» διατυπώναμε στὸ τέλος μιὰ εὐχή. Νὰ μελετηθεῖ καί στὸν τόπο μας μετὰ τὴν περιωπὴ τῆς πνευματικῆς ἔρευνας τὸ πιὸ ἐπιγόνον ἀπ' ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μας τὸ πολιτικὸ πρόβλημα. Μετὰ χαρὰ βλέπουμε πὼς γρήγορα ἀρχισε ἡ πραγματοποίησις τῆς εὐχῆς μετὰ μιὰ μελέτη τῆς βαρύντητος τῆς «Ἀνατομίας τῆς Ἐπαναστάσεως» τοῦ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, παρουσιασμένη μετὰ τὸ γνώριμο κομψὸ καί νευρώδες ὄφος τοῦ ξεχωριστοῦ δημοσιολόγου.

Κ. Ι. ΔΕΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος: «Ὁ Κύκλος τῶν Ζωδίων».

Καί μετὰ τὴ νέα του συλλογὴ, ἀκόμη μιὰ φορὰ, ὁ κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος ἐπιβεβαιώνει τὸν ὑποκειμενικὸ χαρακτήρα τοῦ λυρισμοῦ του. Μιὰ ζωηρότατα ἐξωτερικευτικὴ καρδιά εἶν' ἐκεῖ, ἐτοιμὴ νὰ λυρωθεῖ μετὰ τὴ λέξη, νὰ πεῖ ὅτι βαθύτερο τὴν ἀπασχολεῖ, ὅτι τὴ συγκινεῖ, ὅτι τὴν βασανίζει ἢ τὴ θλίβει. Ἐξωτερικευσις λοιπὸν ἐμπειρίας, ἀλλὰ καί μαρτυρία ἀνθρώπινης πραγματικότητος, καί πιὸ πολὺ ἴσως μαρτυρία ὑπαρξῆς θὰ μπορούσαμε νὰ ὀνομάσουμε τὸν τόσο ἐμψυχωμένο λόγο τοῦ ποιητῆ. Κ' εἶναι αὐτὸ ἴσα-ἴσα πού μᾶς κάνει ν' ἀμφιβάλλουμε, ὅτι ἡ ποίηση τοῦ κ. Παναγιωτόπουλου, στὴν πορεία τῆς τὴν ἀνανεωτικῆς, πού ἀρχίζει μετὰ τὴν «Ἀλκυόνη», θὰ ἦταν κάποτε δυνατό νὰ γίνεαι ἀπρό-

σωπη. Δύσκολο θὰ εἶναι, φαντάζομαι, στὸν ποιητὴ τῆς ν' ἀποχωριστεῖ τὸν ἑαυτὸ του, γιὰ νὰ παρατηρήσει τοὺς ἄλλους σάν ἄτομα ἢ καί πρόσωπα τυπικά τοῦ σύγχρονου κόσμου, μετὰ πρόθεση ν' ἀποκαλύψει σ' αὐτὰ μέσα τὴν παρούσα αἰσθημάτων ἢ καί προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν κι αὐτὸν τὸν ἴδιο. Ὁ γύρω του κόσμος, οἱ ἄλλοι, σύμβολα περισσότερο καί ἀφορμὲς τοῦ προσφέρουν γιὰ ν' αὐτοδιαπιστώνεται ὡς ὑπαρξῆς, ὡς γνώση, ὡς συγκίνησις. Καί ἴσως αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ αἰτία πού ὁ λόγος του, κάποτε, θὰ μοιάζει περισσότερο ἔκφρασις καί λιγώτερο δημιουργία.

Ὁ ποιητὴς ταξίδεψε τὴν ἔμπνευσή του στὴν Αἴγυπτο, μέθυσσε σὲ χώρους ἐξωτικούς, εἶδε καί εἶδε, ἀλλὰ καί κεῖ ἀκόμα μήτε τὴν ἀγωνία του, μήτε καί τὴ θλίψη του μπόρεσε ν' ἀποχωριστεῖ. Οἱ νέες εἰκόνες, πού ἀπεκόμισε ἀπὸ τὴν περιπλάνησίν του, ἀφορμὲς θὰ δώσουν καί πάλι στὴν εὐαισθησία του γιὰ νὰ ξαναφέρει στὴ μνήμη του, ἴσως ὀξύτερα, ὅτι δὲν ἔπαψε ποτέ νὰ τὸν βασανίζει: τ' ἀναπάντητα μεταφυσικά ἐρωτήματα, τὴ Νύχτα τὴν ἀτελεύτητη, τὴ μοῖρα τοῦ σώματος, τὴ φθορά. Ἀνθρώπος τῆς γῆς τούτης, ἀσυμφιλίωτος μετὰ τὸ θάνατο, χωρὶς νὰν τὴ βαθύτερη ἐκείνη πίστις, πού ἔκανε τὸν Νοβάλις νὰ θεωρεῖ τὸ ὑπερέραν πραγματικὴ του πατρίδα, ὁ ποιητὴς τῶν «Ζωδίων» δὲν παύει νὰ συλλογιέται, πὼς ὁ κύκλος τους γι' αὐτὸν ὄλο καί κλείνει. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀκοίμητη ἐννοιά του. Καί εἶναι αὐτὴ πού διαποτίζει τώρα ὄλοκληρο τὸ βιβλίο του, δίνοντάς του συνάμα καί μιὰν ἐνότητα τόνου. Ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου ἐπιμονα τὸν ἀκολουθεῖ. Ἐτσι, ἀτενίζοντας τὴν ἀπέραντη κόκκινη ἄμμο τῆς Ἀφρικῆς, βρῖσκει σ' αὐτὴ ἓνα σύμβολο γιὰ νὰ αἰσθητοποιήσῃ τὸ Μηδέν, πού θὰ σκεπάσει μιὰ μέρα τὴν ὁμορφιά, τὸν ἔρωτα, τὰ πάθη, τῆς ζωῆς του τὸ ἀνθος.

Ἐχω δυὸ ἀνθρώπινα χέρια,
πὺθ θὰ πεθάνουν ἀβουλα κι ἀπραγα
καί θ' ἀπομείνουν νεκρά,
χιλιᾶδες αἰῶνες,
ἀνάμεσα στὸν ἄμμο τὸν κόκκινο.

Ἄλλὰ καί ὁποῖος βρεθεῖ στὴν Αἴγυπτο, κι ἀντικρύσει «τὰ ἐρείπια τοῦ ἀνθρώπινου μεγαλείου» κι ἐπικοινωνήσῃ ψυχικά μαζί τους, θὰ τοῦ δοθοῦν μοναδικὲς εὐκαιρίες, γιὰ νὰ αἰσθανθεῖ βαθύτατα μέσα του τὸ διαβατικὸ κι ἐφήμερο τοῦ ἀνθρώπινου βίου, καί συνάμα ν' ἀντιληφθεῖ, ἂν εἶναι ἀπὸ ἐκείνους πού βασανίζονται μ' ἐρωτήματα μεταφυσικά, τὸ ἀδιαπέραστο τῆς σιωπῆς πού περιβάλλει τὸν ἄνθρωπο.

Κόριε καί Θεέ μου,
μονάχα σὲ σένα θὰ πρέπει νὰ πῶ,
πὼς εἶταν ἡ νύχτα σου πολὺ μελαγχρινὴ ἐκεῖ πέρα.

Μονάχα γιὰ σένα θὰ πρέπει νὰ λεηλατήσω τὴ σιωπὴ
γιὰτι ἐσὺ μονάχα δὲν ἀποκρίνεσαι | μου,
γιὰτι ἐσὺ μονάχα τὸ ξέρεις, πὼς δὲν ὑπάρχει ἀπόκρισις.

Τὸ ἐρώτημα τοῦ Γκωγκέν :

Τίχα τί νόμοστε ;
Κι ἀπὸ ποῦ ξεκινᾷς ;
Καί ποῦ θὰ πῆμε ;